Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (kuues koda)

24. september 2019*

Eelotsusetaotlus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Õigus tõhusale kohtulikule kaitsele – Juriidiline pretsedent – Vahekohus – Ilmselge vastuvõetamatus ja Euroopa Kohtu pädevuse puudumine – Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõige 2 ja artikkel 94

Kohtuasjas C-185/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluji (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus, Rumeenia) 12. veebruari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. veebruaril 2019, menetluses

KE

versus

LF,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja president C. Toader, kohtunikud A. Rosas ja M. Safjan (ettekandja),

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõikele 2 pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega,

on teinud järgmise

määruse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb EL lepingu artikli 6 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklite 20 ja 47 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud vaidluses, mille pooled on kaks Rumeenias tegutsevat advokaati KE ja LF ning milles vaieldakse KE avaldatud artikli suhtes LFi Facebooki lehel esitatud kommentaaride lubatavuse üle.

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

Rumeenia õigus

3 Rumeenia põhiseaduse artikli 30 lõikes 6 on ette nähtud:

„Sõnavabadust ei tohi kasutada vastuolus väärikuse, teiste isikute au, eraelu ja maine kaitsega.“

4 Tsiviilseadustiku artiklis 58 „Isikuõigused“ on sätestatud:

„(1) Igaühel on õigus elule, tervisele, kehalisele ja vaimsele puutumatusele, väärikusele, mainele, eraelu kaitsele ja sama liiki õigustele, mida on tunnustatud seadusega.

(2) Neid õigusi ei ole võimalik teistele üle kanda.“

5 Tsiviilseadustiku artiklis 72 „Õigus väärikusele“ on ette nähtud:

„(1) Igaühel on õigus oma väärikuse kaitsele.

(2) Keelatud on igasugune isiku au ja hea nime riivamine ilma tema nõusolekuta või artiklis 75 ette nähtud piire rikkudes.“

6 Tsiviilseadustiku artikli 252 „Isikukaitse“ kohaselt:

„Igal füüsilisel isikul on õigus sellele, et kaitstakse inimeseks olemisega kaasnevaid väärtusi, milleks on elu, tervis, kehaline ja vaimne puutumatus, väärikus, eraelu isiklikkus, südametunnistusevabadus ning vabadus tegeleda teaduse, kunsti, kirjanduse ja tehnikaga.“

7 Tsiviilseadustiku artiklis 253 „Õiguskaitsevahendid“ on sätestatud:

„(1) Füüsiline isik, kelle mittevaralisi õigusi on rikutud või riivatud, võib igal ajal pöörduda kohtu poole:

a) õigusvastaste tegude toimepanemise keelamiseks, kui neid võidakse kohe toime panna;

b) rikkumise peatamiseks ja selle keelamiseks tulevikus, kui see on jätkuv;

c) toimepandud tegude õigusvastasuse tuvastamiseks, kui selle tekitatud tagajärjed on kestvad.

(2) Erinevalt lõike 1 sätetest ei või kohus juhul, kui rikutud on mittevaralisi õigusi sõnavabaduse kasutamisel, võtta muid kui lõike 1 punktides b ja c ette nähtud meetmeid.

(3) Ka võib kannatanu sellise õigusrikkumise puhul taotleda, et kohus kohaldaks teo toimepanija suhtes meedet, mida kohus peab vajalikuks, et võimaldada rikkumiseelse õigusliku olukorra taastamist, ning milleks võib olla:

a) teo toimepanija kohustamine avaldada temalt kulude väljamõistmise kohtuotsus;

b) igasugune muu meede, mis on vajalik õigusvastase teo toimepanemise lõpetamiseks või tekitatud kahju hüvitamiseks.

(4) Samuti võib kannatanu taotleda kahjuhüvitist või olenevalt asjaoludest talle tekitatud sellise kahju, sealhulgas mittevaralise kahju, rahalist heastamist, mis on omistatav õigusvastase teo toimepanijale. Sellisel juhul kohaldatakse kaebuse esitamise õiguse suhtes aegumist.“

8 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 6 „Õigus õiglasele kohtumenetlusele mõistliku ja ettenähtava aja jooksul“:

„(1) Igaühel on õigus enda kohtuasja õiglasele arutamisele mõistliku ja ettenähtava aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus. Selleks peab kohus võtma kõik seaduses lubatud meetmed ja tagama asja kiire arutamise konkreetses kohtuastmes.

(2) Lõike 1 sätteid kohaldatakse *mutatis mutandis* täitemenetlusele.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9 KE ja LF on Cluji (Rumeenia) advokatuuri liikmed. KE selgitab, et 22. veebruaril 2018 avaldas *Jurnalul Baroului Cluj* (Cluji advokatuuri ajaleht), mis on selle advokatuuri advokaatide kutseühenduse ajaleht, tema artikli „Exercitarea dreptului la apărare prin declarații conținând afirmații necorespunzătoare adevărului în fața organelor judiciare“ („Kaitseõiguste teostamine kohtus selliste seisukohtade abil, milles sisalduvad väited ei vasta tõele“).

10 KE märgib, et LF, kes on selle ajalehe peatoimetaja, ei esitanud selle teadusliku artikli avaldamisele mingeid vastuväiteid, kuid pärast avaldamist kritiseeris ta KEd põhjendamatult eelkõige enda Facebooki lehel; kriitika täpset sisu ei ole eelotsusetaotluses toodud.

11 KE arvates ei kuulu sellised seisukohad kuidagi sõnavabadusega hõlmatud kriitika alla.

12 KE pöördus 28. jaanuaril 2019 kaebusega LFi vastu Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluji (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus, Rumeenia). KE palus sellel vahekohtul:

– tunnustada LFi Facebooki kontol 7. jaanuaril 2019 avaldatu õigusvastasust ja

– kohustada LFi tsiviilseadustiku artikli 253 lõike 3 punktide a ja b alusel avaldama kohtulahendi enda Facebooki lehel ja jätma selle sinna vähemalt sama pikaks ajaks, kui sellel lehel oli avaldatud õigusvastane tekst.

13 LF palub Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Clujil (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus) esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse.

14 Vahekohus leiab, et esiteks peavad Rumeenia kohtud lahendama kõik poolte taotlused ja õiguskaitsevahendid ning järelikult ka käsitlema Euroopa Kohtusse pöördumise taotlust, ning teiseks on nad seotud juriidilise pretsedendiga, mis tähendab, et vahekohus ei saa vastu võtta asjas tähtsust omavast juriidilisest pretsedendist erinevat otsust, kui ta ei tuvasta asjaomaste õigusnormidega veelgi rohkem kooskõlas olevat kohaldamise võimalust.

15 Nendel asjaoludel otsustas Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluj (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [EL] lepingu sätteid ja eelkõige selle artikli 6 lõiget 1, mille kohaselt tunnustab [Euroopa] Liit […] hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, millel on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud, ning harta sätteid, eelkõige selle artiklit 20, mille järgi on kõik seaduse ees võrdsed, ja artiklit 47, milles on ette nähtud, et igaühel on õigus õiglasele asja arutamisele, tuleb tõlgendada nii, et Rumeenia kohus peab:

– lahendama kõik poolte taotlused ja õiguskaitsevahendid, kontrollides neid tõhusalt, pooltel on õigus saada konkreetne ja selge vastus väidetele, mis on vaidlusaluse kohtuasja lahendamisel otsustavad, ja

– lähtuma sellest, et juriidiline pretsedent, mille puhul on tegemist sama kohtu või mõne muu Rumeenia kohtu jõustunud otsusega, on siduv kohtuasjas, milles asja arutav riigisisene kohus leiab, et seda pretsedenti tuleb kohaldada ja asub seisukohale, et kohtuasjad on „õiguslikult sarnased“, ning see siduvus tähendab, et kohus, mis tuvastab sellise „õigusliku sarnasuse“, võib teha teistsuguse lahendi ainult siis, kui ta põhjendab seda seadusega veelgi rohkem kooskõlas oleva kohaldamisega?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus ja Euroopa Kohtu pädevus

16 Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõikele 2 võib Euroopa Kohus juhul, kui ta ei ole ilmselgelt pädev hagi läbi vaatama või kui hagi on ilmselgelt vastuvõetamatu, pärast kohtujuristi ärakuulamist ja ilma menetlust jätkamata lahendada kohtuasja põhistatud määrusega.

17 Käesolevas kohtuasjas tuleb seda sätet kohaldada.

18 Selle kohta tuleb märkida, et eelotsusetaotlus on kodukorra artikli 94 punkti c järgi ilmselgelt vastuvõetamatu, sest selles toodud selgitus ei võimalda asuda seisukohale, et see on vastuvõetav tulenevalt tingimusest, et tegemist peab olema „kohtuga“ ELTL artikli 267 tähenduses. Nimelt ei ole Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluj (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus) esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et ta on kohus.

19 Kuna riigisisestest õigusnormidest ei nähtu, et sellele vahekohtule kaebuse esitamine oleks ainus võimalus põhiasja vaidluse lahendamiseks ja pooltel ei ole võimalik tavakohtute poole pöörduda, oleks see vahekohus pidanud esitama põhjused, miks oli tema poole pöördumine käesoleval juhul kohustuslik. Ka ei ole eelotsusetaotluses viidatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätetele, mis reguleerivad vahekohtu menetlust. Järelikult tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotlus on ilmselgelt vastuvõetamatu.

20 Mis puudutab Euroopa Kohtu pädevust tõlgendada teatavaid harta sätteid, siis selle kohta tuleb veel lisada, et isegi kui eelotsusetaotlus oleks vastuvõetav, ei sisalda see konkreetseid selgitusi, mille põhjal saaks asuda seisukohale, et põhimenetluse ese puudutab liidu muu õigusnormi kui harta sätte tõlgendamist või kohaldamist.

21 Nimelt on eelotsuse küsimus tekkinud vaidluses kahe eraõigusliku isiku vahel seoses nõudega tunnustada Facebooki lehel avaldatu ebaseaduslikkust. Selles kontekstis soovib Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluj (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus) kohaldada EL lepingu artikli 6 lõiget 1 ning harta artikleid 20 ja 47, et hinnata teatavaid menetluslikke kohustusi.

22 Harta artikli 51 lõike 1 kohaselt on aga selle sätted liikmesriikidele ette nähtud üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Nimelt laienevad Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika järgi liidu õiguskorras tagatud põhiõigused kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele ja mitte väljapoole niisuguseid olukordi (26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 19, ja 11. jaanuari 2017. aasta kohtumäärus Boudjellal, C-508/16, ei avaldata, EU:C:2017:6, punkt 17).

23 Sellises olukorras tuleb Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõikele 2 tuginedes nentida, et Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluji (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus) 12. veebruari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus on ilmselgelt vastuvõetamatu ja et Euroopa Kohus ei ole igal juhul ilmselgelt pädev seda taotlust läbi vaatama.

Kohtukulud

24 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

Tribunalul Arbitral de pe lângă Asociația de arbitraj de pe lângă Baroul Cluji (Cluji advokatuuri vahekohtute ühenduse vahekohus, Rumeenia) 12. veebruari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus on ilmselgelt vastuvõetamatu ja Euroopa Liidu Kohus ei ole igal juhul ilmselgelt pädev seda taotlust läbi vaatama.

Allkirjad